

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

สุรานั้นเกิดมานานเท่าใดไม่สามารถกำหนดชัดเจนได้ แต่เราพอจะอนุมานได้ก็คือเกิดมาพร้อมกับการรู้จักประยุกต์วิทยาในการบริโภคอาหารเพราะเกิดบนความจำเป็นต่อการบริโภคธัญพืช คือข้าวในยุคแรกเริ่มซึ่งก็คือหมักเพราะยังไม่รู้จักวิธีทำให้สุกแบบวิธีหนึ่งหรือหลาม และเมื่อได้กินเข้าไปในปริมาณมาก ๆ แล้วเกิดความมันเมอจึงเลิกค้มแล้วหันไปใช้วิธีบริโภคแบบอื่นแทน ส่วนสุรานั้นเก็บเอาไว้กินในโอกาสพิเศษเช่น ต้อนรับแขก หรือนำไปเป็นของเช่น ไหว้ผีบรรพบุรุษแทน(มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับประจำวันที่ 24 -30 มีนาคม 2549 ปีที่ 26 ฉบับที่ 1336 หน้า 78)

สุรามีกุณลักษณะเฉพาะคือความเมาซึ่งความเมานี้ก็ทำให้คนสามารถลืมบางเรื่องได้ในบางขณะ ทำให้ผู้ดื่มเกิดความผ่อนคลายจากความตึงเครียดหรือเศร้าโศก กระตุ้นให้เกิดความคิดดี (โลก เหล้าและความรัก, โก้วเล้ง: 20) ที่สำคัญคือทำให้เกิดความกล้าหาญฮึกเหิม(อุดม จันทะดวง, 2530; 59) ในการทำงาน การรบ และเกิดความกล้าในการพูดจาและการแสดงออก(ดูคำให้สัมภาษณ์พ่อจรูญ แสนอาจและพ่อชู คำเบา ราชละเอียดที่ภาคผนวกประกอบ)และยังมีหลักฐานปรากฏว่า ทั้งสุราและน้ำโสมนั้นมีชื่อเรียกเดียวกัน นั่นคือเรียกว่า มัทยะ (อุดม จันทะดวง, 2530; 85)

ในทางศาสนานั้นไม่ว่าศาสนาฮินดู พุทธและคริสต์ต่างมีการกล่าวถึงสุราทั้งนั้น ศาสนาเก่าแก่อย่างศาสนาฮินดูมีการยกย่องเครื่องค้มมีนเมาคือโสมอย่างชัดเจนและปรากฏชัดในคัมภีร์ตามเวทซึ่งอธิบายถึงพิธีกรรมโสมยัชณะคือการถวายน้ำโสมให้แก่พระอินทร์เป็นของสำคัญในการกระทำพิธีกรรมซึ่งความเชื่อชุดนี้เข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวสุวรรณภูมิก่อนที่ศาสนาพุทธจะแผ่เข้ามาถึง(พิชุง มะลิวัลย์, 2533; 127-129) แม้ว่าศาสนาพุทธจะปฏิเสธสถานะความศักดิ์สิทธิ์ของสุราของศาสนาพราหมณ์อย่างเด็ดขาดก็ตาม ตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดคือ สิลข้อยที่ 5 ว่าด้วยการงดเว้นจากการค้มสุราและของมีนเมาอื่น ๆ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2542; 770-772) และพยายามชี้ให้เห็นโทษของการค้มสุราก็ตาม แต่ด้วยความที่ดินแดนแถบนี้ถูกผสมผสานด้วยชุดความเชื่อหลายชุด อย่างน้อยที่สุดก็มี 3 ชุดความเชื่อ ความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษจะต้องมีการกราบไหว้เป็นประจำทุกปีเพื่อรำลึกนึกถึงคุณความดีของท่านซึ่งลูกหลานต่างเชื่อว่า วิญญาณของท่านเหล่านั้นยังดำรงอยู่และคอยดูแลรักษาลูกหลาน การจะทำกิจการสิ่งใดก็ต้องมีการบอกกล่าวผ่านการประกอบพิธีกรรม ความเชื่อแบบพราหมณ์ที่ให้ความสำคัญกับเทพเจ้าต่าง ๆ ผีและแดนเพราะเทพเจ้าเหล่านี้มีอิทธิฤทธิ์ลบล้างกาลให้ผู้ที่กราบไหว้ประสบผลสำเร็จสมหวัง และความเชื่อที่เป็นพุทธแบบพราหมณ์ของสังคมไทยที่เน้นความเชื่อเรื่องกรรมแบบข้ามภพ – ชาตินมากกว่ากรรมที่แต่ละคนต้องกระทำ

เองซึ่งกรรมแบบนั้นมีลักษณะเป็น“พรหมลิขิต” และต้องมีการบวงสรวงจากผู้รับผลกรรมต่อผู้ลิขิตกรรม ไม่ใช่เกิดจากการกระทำของตัวผู้ทำเองอย่างที่พระพุทธศาสนาสั่งสอน

ข้อสมมติฐานอย่างหนึ่งของการนำเหล่าเข้าสู่พิธีกรรมก็คือ สุราเป็นของชอบของคนที่เคยมีชีวิตอยู่ ซึ่งต่อมาก็คือบรรดาเจ้าที่หรือปู่ตาทั้งหลาย(ดูรายละเอียดจากคำสัมภาษณ์ในภาคผนวก) เป็นของชอบของคนที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบันจนอาจจะกล่าวได้ว่า เป็นที่ชื่นชอบของคนแทบจะทุกคนในชุมชน(ก่อนที่จะมีชุดความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่บอกว่า การดื่มสุราทำให้สุขภาพไม่แข็งแรง เกิดโรคร้าย ฯลฯ)

ในพิธีกรรมพื้นบ้านอีสานนั้นพิธีกรรมใดก็ตามที่มีการกล่าวถึงหรืออ้างอิงถึงบรรพบุรุษ เจ้าที่ ปู่ตา ผีฟ้า หรือผีแถน โดยเฉพาะเจ้าหรือผีที่มีลักษณะเป็นชายมักจะมีเหล่าเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ เสมอ ทั้งนี้อาจจะเป็นไปได้ว่า สังคมมนุษย์ในภูมิภาคนี้เกิดจากชุดความเชื่อหลักคือชุดความรู้/ ความเชื่อที่เกิดจากอินเดียคือความเชื่อแบบพราหมณ์เหมือน ๆ กัน ดังนั้นจึงทำให้ภูมิภาคนี้มีความคล้ายคลึงกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้(ซึ่งก็คล้ายชุดความเชื่อของตะวันตกที่เกือบทั้งหมดยึดบนชุดความเชื่อของกรีก)หรือและอาจเป็นไปได้ว่า วัฒนธรรมการดื่มสุรามืออยู่ก่อนที่ศาสนาจะเข้ามาอิทธิพลครอบงำ

มีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งที่น่าพิจารณาคือ บรรดาชุดความเชื่อใด ๆ ที่มีอยู่ในโลกนี้ ผู้แสพชุดความเชื่อนั้นจะเลือกแสพก็ต่อเมื่อเขาชื่นชอบและมี ‘ความเห็น’ว่า ชุดความรู้/ ความเชื่อนั้นดีเท่านั้นซึ่งความเห็นดังกล่าวนี้มักมีพื้นฐานอิงแอบกับอคติเดิมส่วนตัวของแต่ละคนและอคติใหม่ที่แต่ละคนสร้างขึ้นใหม่ในทุกวัน ชุดความเชื่อในเรื่องสุรานี้ หากเป็นชุดความเชื่อในทางศาสนาก็มีลักษณะเป็นความเชื่อแบบฝังหัว (dogmas)คือต้องทำแม้จะมีลักษณะเป็นการทำในเชิงสัญลักษณ์ก็ต้องทำ แต่หากชุดความเชื่อดังกล่าวไม่อยู่ในบริบทของศาสนาจะมีลักษณะเลื่อนไหล เปลี่ยนแปลงได้ซึ่งผลก็คือ การดื่มสุราเกิดขึ้นด้วยเงื่อนไขอื่น

ปัจจุบันนี้การดื่มสุรามักไม่ได้มีนัยยะว่า เกิดขึ้นบนพื้นฐานความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรม อย่างเช่นความเชื่อของคนเผ่าคนแก่สมัยเก่าเช่น การดื่มสิ่งที่เหลือจากการเช่นสรวงบูชา(ดูรายละเอียดจากคำสัมภาษณ์ในภาคผนวก) การดื่มสุรา ได้เปลี่ยนนัยยะมาเป็นการดื่มเพื่อผูกมิตรหรือดื่มเพื่อการเข้าร่วมกลุ่มทางสังคมแทน ดังนั้นการดื่มสุราจึง ไม่มีเฉพาะในเวลาประกอบพิธีกรรมพื้นบ้านสำคัญที่มีเหล่าเป็นสิ่งสำคัญในพิธี แต่กลายเป็นว่า สุราดื่มได้ทุกโอกาส

ส่วนการให้เหล้านั้นได้กลายมาเป็นเรื่องของการต่อรองเรื่องผลประโยชน์อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น เพราะอย่างน้อยที่สุด การให้เหล้าไหและไก่ตัวแก่ผี เจ้าที่หรือปู่ตา ผู้ให้ก็ไม่ได้อะไรเป็นรูปธรรม และบางปีที่มีการบวงสรวงก็ไม่ได้ผลผลิตเต็มที่อยู่ที่ได้หรือต่อรองกันไว้ ดังนั้นอาศัยรูปแบบการต่อรองดังกล่าวจึงถูกนำมาใช้กับมนุษย์ด้วยกันเองเพราะเมื่อให้แล้วย่อมจะได้รับสิ่งของหรือผลประโยชน์ตอบแทนอย่างไรอย่างหนึ่งอย่างแน่นอน อีกทั้งกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สามารถอธิบายสิ่งเหนือธรรมชาติที่มนุษย์เชื่อนั้นให้กระจ่างชัดได้อย่างเป็นรูปธรรมในรูปของกระบวนการทางธรรมชาติ ไม่ใช่เกิดจากพระเจ้า หรือภูตผี

อย่างเช่นความเข้าใจแต่ก่อน ความสำคัญของการเช่นสรวงจึงเปลี่ยนมาเป็นแค่เพียงสัญลักษณ์ที่สังคม แสดงออกเท่านั้น

ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนี้ก็คือ ด้วยกระแสเขี้ยวกรากแห่งโลกาภิวัตน์ หากชุดความรู้ดังกล่าวไม่ได้ รับการอธิบายใหม่ให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน ชุดความรู้นี้อาจถูกละเลยไปในฐานะ ‘ความมมงามของสังคม’ เพราะความเชื่อนี้ได้ชื่อว่าไม่เป็นวิทยาศาสตร์ ดังนั้นชุดความเชื่อเรื่องนี้ต้องได้รับการอธิบายใหม่ซึ่งเท่าที่ เห็นในปัจจุบัน ความศักดิ์สิทธิ์ของปู่ตาได้กลายมาเป็นกุศโลบายในการรักษาพื้นที่ป่าชุมชนเป็นเพียงเขต หวงห้ามตัดโค่นต้นไม้ เป็นพื้นที่ซึ่งชุมชนต้องรักษาด้วยกันเพราะหากชุมชนร่วมกันรักษาชุมชนก็จะมีป่า มี ของป่าและคนในชุมชนก็จะอยู่ได้ ส่วนพิธีกรรมก็เป็นเพียงสัญลักษณ์ทางสังคมที่ไม่เกิดจากการตระหนักใน ความสำคัญและต้องมีย่างเคร่งครัด พิธีกรรมจึงอาจมีเพียงช่วยให้สังคมได้ผ่อนคลายตัวเองจากความรีบ ร้อน/รีบเร่งในการดำเนินชีวิตประจำวัน

อย่างไรก็ตามสุราถือได้ว่า เป็นเครื่องดื่มที่มีอิทธิพลสูงสุดในสังคมไทยปัจจุบัน ในตัวของมันเอง แล้วสุราเป็นเพียงเครื่องดื่มชนิดหนึ่งที่ไม่มียับยั้งอื่นนอกจากความเป็นเครื่องดื่มที่เหมือนเครื่องดื่มทั่วไป การอธิบายรายละเอียดต่าง ๆ ล้วนเกิดขึ้นบนคุณลักษณะพิเศษเหมือนการอธิบายสิ่งทั่วไปอื่น ๆ ธรรมดาว่า ทุกสิ่งย่อมมีทั้งคุณและโทษในตัวมันเอง ดังนั้น ความสำคัญของสุราจึงสัมพันธ์(related)อย่างแยกไม่ออกกับ บริบทที่ใช้ในการอธิบาย

5.2 อภิปรายผล

สิ่งที่ได้จากการศึกษานี้คือ พฤติกรรมและความเชื่อต่อบางสิ่งๆ ที่นำไปสู่การแสดงออกทางสังคม และวัฒนธรรม พิธีกรรมพื้นบ้านล้วนเกิดจากความจำเป็นของคนที่อยู่ร่วมกันในสังคม หมายความว่า หาก พิธีกรรมใดยังคงมีความสำคัญต่อชีวิตของผู้คนอยู่ พิธีกรรมนั้นจะยังคงได้รับการอนุรักษ์ให้ดำเนินต่อไป แต่ หากคนที่อยู่ในสังคมเห็นว่า พิธีกรรมนั้นไม่มีความสำคัญกับชีวิตเขาอีกต่อไป พิธีกรรมนั้นก็จะไม่ได้รับการ ใส่ใจรักษาไว้ ส่วนสิ่งอื่นแม้จะอยู่ในพิธีกรรมหากคนยังคิดว่า ‘ยังจำเป็น’ ก็จะคงไว้ แต่จะลดความสำคัญใน รูปแบบ สาระและความจำเป็นอื่นออกไปเหลือเฉพาะส่วนที่สังคมจะยอมรับร่วมกันซึ่งอาจไม่เป็นสาระหรือ แก่นแท้ของความเป็นพิธีกรรมเลยก็ได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

แม้ว่าสุราจะมีความสำคัญในพิธีกรรมพื้นบ้าน แต่เนื้อแท้ของสุรานั้นเป็นเครื่องดื่มที่ไม่ควร บริโภคประจำเพราะสุรานั้นถูกใช้ในโอกาสพิเศษ และการดื่มสุรามาก ๆ เข้าจะทำให้สุขภาพไม่แข็งแรง จิตใจเกิดความหลุดลอย (อูตม จันทะดวง) ดังนั้น สุราจึงเป็นเครื่องดื่มที่ไม่ควรดื่ม หรือหากจะดื่ม ก็ควรเป็นการดื่มในโอกาสพิเศษบางโอกาส(ส่วนหมักเอาไว้กินในโอกาสพิเศษเช่นเลี้ยงผี ฯลฯ) อ้างถึงใน

มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับประจำวันที 24 -30 มีนาคม 2549 ปีที่ 26 ฉบับที่ 1336 หน้า 78)เท่านั้น การดื่มสุรา
 อย่างที่เห็นและเป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะเพื่อธุรกิจ ตามผับ ตามบาร์ จึงเกิดขึ้นบนความคลาดเคลื่อนเลื่อน
 ลอยไร้ประโยชน์และไม่พึงกระทำเพราะทางกายภาพก่อให้เกิดความด้อยศักยภาพ ส่วนทางจิตนั้นก็เกิด
 ความหดหู่ซึมซาไม่เหมาะแก่การงานใด ๆ และที่สำคัญที่สุดในปัจจุบันเครื่องดื่มมีเมา(รวมทั้งสิ่งเสพติด
 อื่น)ได้สร้างความสูญเสียอย่างยิ่งต่อสภาพสังคม และส่งผลต่อความมั่นคงของชีวิตของผู้ที่อยู่ในบริบทของ
 สุรา ประเด็นที่ควรจะศึกษาคือความเชื่อเช่นนี้ส่งผลต่อพฤติกรรมการดื่มสุราของคนมากน้อยเพียงใดและจะ
 ทำลายความเชื่อทางสังคมนี้ได้อย่างไร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY